



TOETSING FLORA- EN FAUNAWET VOOR EEN NIEUW CENTRUMPLAN TE MARUM

buro bakker adviesburo voor ecologie bv

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET VOOR EEN NIEUW CENTRUMPLAN
TE MARUM

©

Gebruik en overname van gegevens
alleen toegestaan met volledige bronvermelding:

*Buro Bakker (2014);
Toetsing Flora- en faunawet voor een nieuw centrumplan te Marum.
Buro Bakker adviesburo voor ecologie BV te Assen,
in opdracht van Rho adviseurs voor leefruimte*

in opdracht van:

RHO ADVISEURS VOOR LEEFRUIMTE

contactpersoon:

DHR. T. HOEKSTRA

uitgevoerd door:

BURO BAKKER ADVIESBURO VOOR ECOLOGIE BV

Weiersloop 9 Postbus 10034 9400 CA Assen - tel. 0592-313389 - info@burobakker.nl

Projectleiding:

Ir. M.S. Van Kerkvoorde

Veldwerk & rapportage:

Ing. M.W. Bokje

Inhoud

1	INLEIDING	1
1.1	AANLEIDING EN DOEL.....	1
1.2	WETTELIJK KADER.....	1
1.3	METHODE	1
1.4	PLANGEBIED	2
1.5	VOORGENOMEN ONTWIKKELING	3
2	FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG.....	4
2.1	FLORA.....	4
2.2	VOGELS.....	4
2.3	VLEERMUIZEN	6
2.4	GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN.....	8
2.5	REPTIELEN EN AMFIBIEËN.....	8
2.6	VISSEN	8
2.7	ONGEWERVELDEN	8
2.8	LICHT BESCHERMDE SOORTEN.....	9
3	CONCLUSIES	10
3.1	SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN.....	10
3.2	SAMENVATTING VERVOLG.....	10
4	BRONNEN	12

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL

In Marum wordt een nieuw centrumplan gerealiseerd. Het centrum van Marum wordt opnieuw ingericht. Om nieuwbouw mogelijk te maken dienen woningen, winkels en bedrijfspanden gesloopt te worden, worden bomen verwijderd en slootjes en een vijver gedempt.

Effecten op beschermde flora en fauna als gevolg van de gewenste ontwikkeling, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Buro Bakker is gevraagd om middels een verkennende toetsing (quicksan) eventueel aanwezige beschermde flora en fauna in beeld te brengen en de effecten van de gewenste ontwikkeling op deze soorten te beoordelen.

Met de quickscan wordt eenduidig in beeld gebracht of en welke beschermde soorten in het plangebied aanwezig kunnen zijn. Indien de gewenste ontwikkeling kan leiden tot negatieve effecten voor deze soorten, leidt de quickscan tot aanbevelingen voor vervolgstappen. Het uiteindelijke doel is het afstemmen van de ontwikkeling op de aanwezigheid van beschermde soorten, zodat gewerkt wordt binnen de kaders van de Flora- en faunawet.

1.2 WETTELIJK KADER

De Nederlandse natuurwetgeving is gebaseerd op de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. De soortbescherming is hierbij uitgewerkt in de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt een aantal veelal zeldzame of kwetsbare planten- en diersoorten. Relevant zijn in het kader van deze quickscan vooral de bepalingen die van toepassing zijn op ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. De Flora- en faunawet is overal in Nederland van toepassing, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten.

Er worden in de Flora- en faunawet drie verschillende beschermingsniveaus gehanteerd: een lichte, een matige en een zware bescherming. Voor soorten met een lichte bescherming geldt een algehele vrijstelling van de verbodsbepalingen. Bij matig en zwaar beschermde soorten zijn mitigerende maatregelen van toepassing als effecten van de gewenste ontwikkeling niet uitgesloten kunnen worden. Dit betekent dat ontwerp, planning en/of uitvoering afgestemd moeten worden op de beschermde soorten, zodanig dat de functionaliteit van de verblijfplaats van deze soorten behouden blijft. Een ontheffingsprocedure treedt in werking als mitigatie niet mogelijk is.

Een toelichting op de Flora- en faunawet staat in Bijlage I.

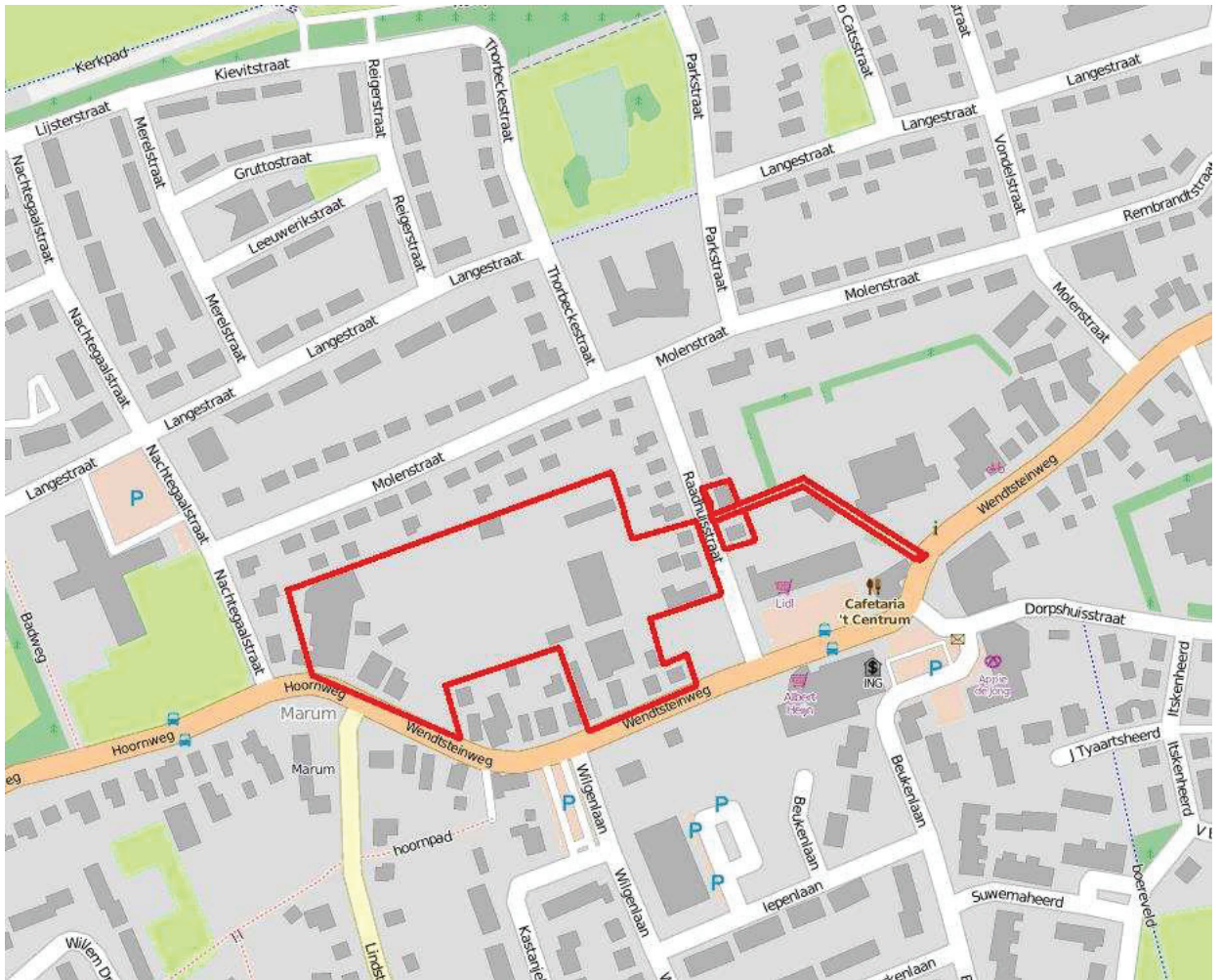
1.3 METHODE

Voor de beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten zijn de meest actuele en relevante bronnen geraadpleegd (zie bronnen achter in dit rapport). Op 3 februari 2014 is een ecologische verkenning in het gebied uitgevoerd. Daarbij is gelet op de aanwezigheid van beschermde flora en fauna. Daarnaast zijn inschattingen gemaakt van het (mogelijke) voorkomen van beschermde soorten op basis

van terreinkenmerken. De in het gebied aanwezige panden zijn niet van binnen beoordeeld.

1.4 PLANGEBIED

Het plangebied ligt in het centrum van de gemeente Marum (provincie Groningen) en ligt nagenoeg geheel ingeklemd tussen de Molenstraat, Wendtsteinweg, Nachtegaalstraat en de Raadhuisstraat.



Figuur 1: De ligging van het plangebied. Het voor dit onderzoek gebruikte deel van het plangebied is rood omkaderd (Kaart: Openstreemap.org).

Het plangebied bestaat uit woningen en enkele bedrijf- en winkelpanden. Ingeklemd in het midden daarvan ligt een open veld omringd met bomen. Hier loopt ook een smalle sloot met een kleine vijver. De staat van de woningen en panden varieert van goed onderhouden tot verwaarloosd en leegstaand.



Figuur 2: Impressie van het plangebied (foto's M.W. Bokje).

1.5 VOORGENOMEN ONTWIKKELING

Op het perceel zal nieuwbouw worden gerealiseerd. Tevens wordt er een weg aangelegd tussen de Wendtsteinweg en de Raadhuisstraat achter De Wending langs. Daarvoor dient nagenoeg alle bebouwing die op dit moment aanwezig is te worden gesloopt. Ook alle beplanting zal worden verwijderd en de aanwezige slootjes en vijver zullen worden gedempt.

2 FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG

In de paragrafen 2.1 tot en met 2.7 wordt de (mogelijke) aanwezigheid van zwaar en matig zwaar beschermde flora en fauna besproken. De mogelijke aanwezigheid van deze soorten kan leiden tot de aanbeveling voor vervolgonderzoek of tot een mitigatieopgave. In paragraaf 2.8 wordt ingegaan op de aanwezigheid van licht beschermde soorten.

Tevens worden de effecten beoordeeld die de voorgenomen ontwikkeling heeft op beschermde flora en fauna.

2.1 FLORA

Voorkomen

Het plangebied bevat alleen algemene, niet beschermde flora, veelal bestaande uit gecultiveerde planten. Het deel tussen de bebouwing bestaat uit een veld met Engels raaigras dat regelmatig gemaaid wordt. De omringende bomen zijn soorten als Els en Paardenkastanje. Beschermde flora kan aan de hand van biotoopeigenschappen worden uitgesloten.

Effecten en vervolg

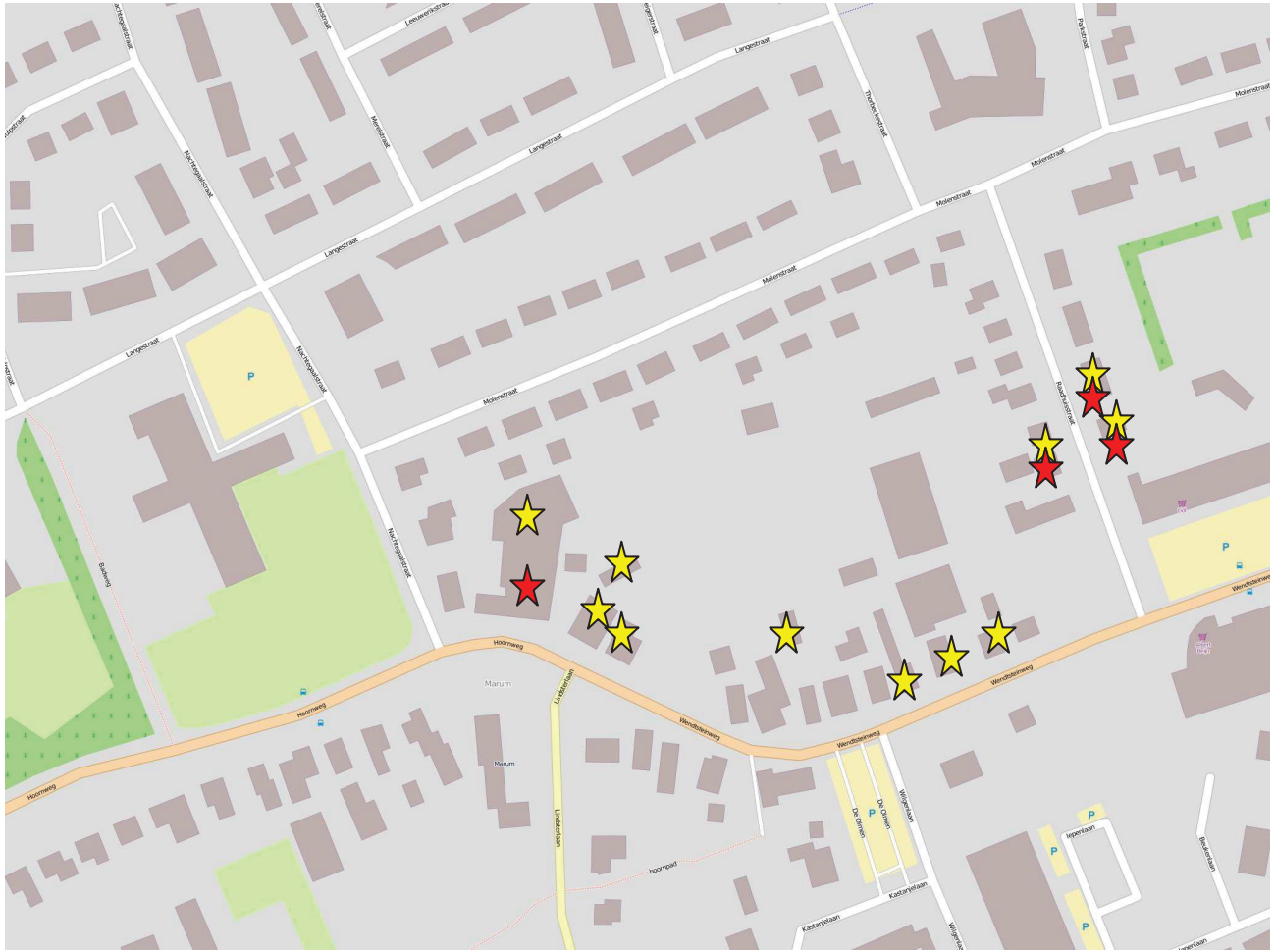
Negatieve effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.2 VOGELS

Voorkomen

Jaarrond beschermde soorten

Tijdens het veldbezoek werden enkele zwaar beschermde nestlocaties van Huismussen waargenomen aan de Raadhuisstraat. Hier werden enkele dieren waargenomen die via de dakgoot onder de dakpannen kropen. Hoewel het veldbezoek buiten het broedseizoen is gebracht kan er vanuit worden gegaan dat deze locaties ook gebruikt worden als nestlocatie in het broedseizoen. Buiten het broedseizoen worden nestlocaties soms gebruikt om te rusten en te overnachten. Tevens bieden veel woningen geschikte nestlocaties voor Huismussen (figuur 3). Het plangebied biedt tevens veel geschikte nestlocaties voor de zwaar beschermde Gierzwaluw (figuur 3). Door bewoners werd ook aangegeven dat zij al diverse jaren Gierzwaluwen onder hun dakrand hebben broeden.



Figuur 3: Geschiktheid van bebouwing voor Huismussen (gele ster) en Gierzwaluwen (rode ster).
Kaart: Openstreetmap.org

Tabel 1. Geschiktheid bebouwing voor Huismus & Gierzwaluw

Straat + huisnummer:	Geschikt voor:
Wendtsteinweg 57, 59, 61, 63, 65, 85, 87	Huisumus
Complex achter Hoornweg 3 en naast Wendtsteinweg 87	Huisumus & Gierzwaluw
Raadhuisstraat 9, 11, 13, 10, 12, 14	Huisumus & Gierzwaluw

Algemene broedvogels

In de delen van de bebouwing, bomen en andere hogere vegetatie kunnen diverse algemene vogels tot broeden komen. Nesten van Zwarte kraai, Houtduif en Boomkruiper zijn waargenomen in de bomen. Andere soorten die tot broeden kunnen komen zijn onder andere Koolmees, Winterkoning, Vink, Heggenmus, Merel enzovoort. In de bebouwing kunnen soorten als Witte kwikstraat en Zwarte roodstraat tot broeden komen.

Effecten en vervolg

Jaarrond beschermde soorten

Een nader onderzoek is noodzakelijk om in kaart te kunnen brengen in welke woningen en bebouwing nesten van Gierzwaluwen en Huismussen aanwezig zijn. Dit onderzoek moet worden uitgevoerd tijdens meerdere bezoeken in het broedsei-

zoen. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek kan een ontheffingsaanvraag met mitigatieopgave noodzakelijk zijn.

Algemene broedvogels

Bij de sloop van gebouwen, het kappen van bomen en verwijderen van opgaande vegetatie kunnen nesten van broedvogels verstoord of vernietigd worden. Alle broedvogels zijn zwaar beschermd en verstoring van broedende vogels is verboden. Het verkrijgen van een ontheffing is hiervoor ook niet mogelijk.

De start van de sloop van de bebouwing, het kappen van bomen en het verwijderen van opgaande vegetatie dient daarom in eerste instantie buiten het broedseizoen plaats te vinden. Wanneer de werkzaamheden doorlopen tot in het broedseizoen dient het plangebied onaantrekkelijk gehouden te worden voor broedvogels, door bijvoorbeeld opgaande vegetatie kort te houden.

Het broedseizoen loopt globaal van half maart tot augustus. Wanneer de start van de werkzaamheden buiten het broedseizoen niet mogelijk is, moet het plangebied voorafgaand aan de werkzaamheden gecontroleerd worden op de aanwezigheid van nesten. Deze controle moet worden uitgevoerd door een ter zake kundige¹. De kans bestaat dan dat het werk stilgelegd moet worden.

2.3 VLEERMUIZEN

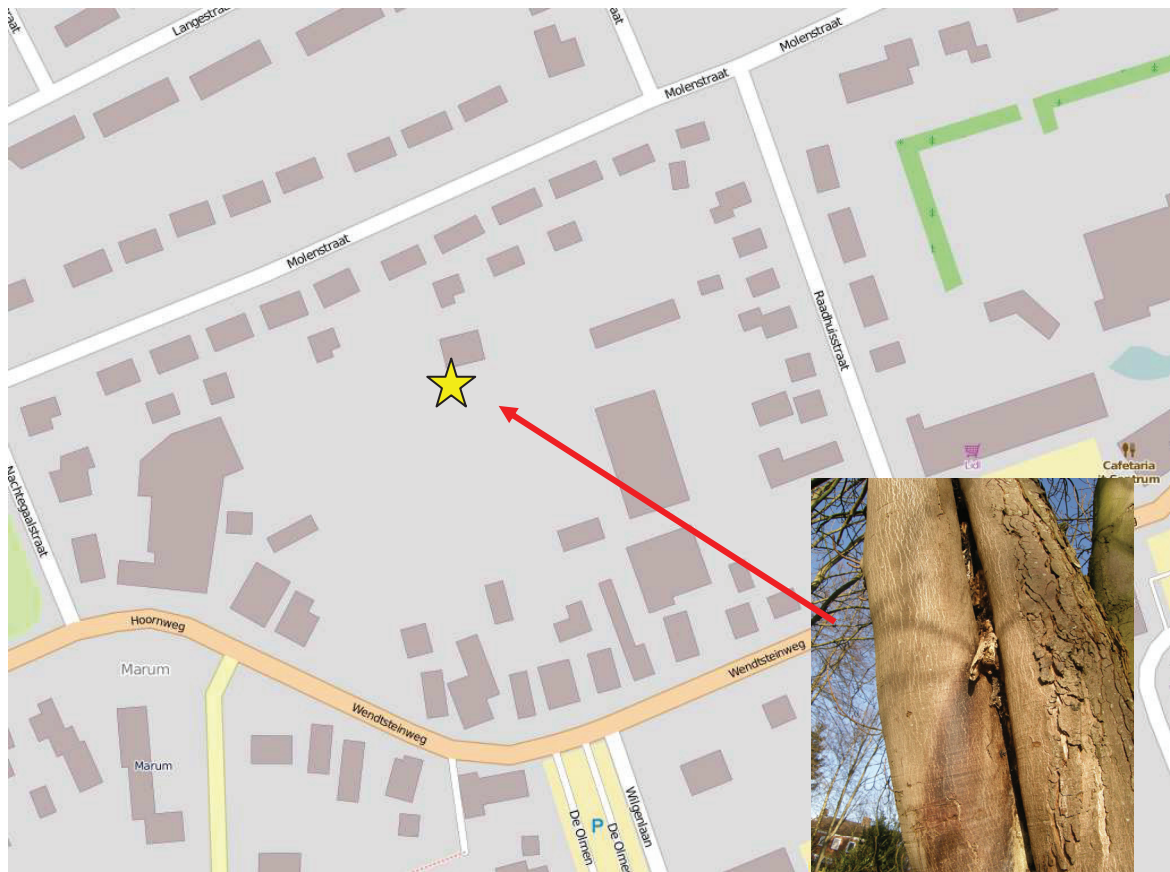
Verblijfplaatsen

Op de garageboxen achter Molenstraat 48/50 na is álle bebouwing geschikt voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Alle gebouwen hebben vaak veel openingen in het dak, de dakranden en/of spouwmuuren. Bij een aantal woningen sluiten de dakpannen niet goed op elkaar aan, waardoor vleermuizen eenvoudig naar binnen kunnen. Soorten die hier gebruik van maken zijn onder andere Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger.

In een oude Paardenkastanje midden in het plangebied (figuur 4) zit een grote opening welke tot ver in de boom is ingerot. Deze spleet is geschikt voor boom-bewonende vleermuizen.

¹ Onder een deskundige wordt verstaan een persoon die:

- Op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of
- Als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureaus en/of
- Zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals Das en Boom, VZZ, RAVON, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, VOFF, SOVON, etc.)



Figuur 4: Locatie Paardenkastanje met spleet. Inzet: De spleet in de Paardenkastanje. Kaart: Openstreetmap.org, Foto inzet: M.W. Bokje

Belangrijke vliegroutes

Er zijn geen geschikte lijnvormige elementen op het perceel aanwezig waarlangs vleermuizen een vliegroute kunnen hebben. De bomen vormen hier en daar weliswaar een rij maar deze zijn niet lang genoeg om te dienen als essentiële vliegroute. Belangrijke vliegroutes kunnen daarmee worden uitgesloten.

Belangrijk foerageergebied

Het plangebied doet mogelijk dienst als zwaar beschermd essentieel foerageergebied voor vleermuizen. Met name het groene gedeelte waar ook de Paardenkastanje met spleet staat (figuur 4), is zeer geschikt voor vleermuizen door de aanwezigheid van beschutte delen met her en der open stukken en vele geschikte mogelijkheden voor verblijfplaatsen in de omgeving. Ook is er water aanwezig wat kan dienen als drinkplaats en bovendien een bron is van veel insecten (voedsel).

Effecten en vervolg

Vleermuisverblijfplaatsen en essentieel foerageergebied kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Alle verblijfplaatsen en essentieel foerageergebied van vleermuizen zijn zwaar beschermd. Derhalve is er een nader onderzoek aan de orde. Verspreid over de periode van april tot en met september dient met meerdere onderzoeksrondes in de avond- en vroege ochtend met behulp van een batdetector gecontroleerd te worden op in- en uitvliegende dieren bij de geschikte bebouwing en de boom. Bij deze bezoeken zal tevens gekeken worden naar de aantallen vleermuizen in het plangebied, en de intensiteit en wijze waarop ze het plangebied

gebruiken. Het vleermuisonderzoek dient te worden uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol².

2.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Voorkomen

Het voorkomen van de matig zwaar beschermde Steenmarter in het plangebied kan niet geheel worden uitgesloten. De soort komt voor in de omgeving (waarneming.nl). Met name het pand achter Hoornweg 3 en naast Wendtstein weg 87 biedt veel mogelijkheden voor verblijfplaatsen van de Steenmarter. Ook het complex achter Molenstraat 58/60 biedt mogelijkheden tot verblijfplaatsen. De andere woningen zijn niet geschikt voor de Steenmarter omdat de openingen niet groot genoeg zijn.

Effecten en vervolg

Verblijfplaatsen van de matig zwaar beschermde Steenmarter kunnen niet geheel worden uitgesloten. Een nadere inspectie is nodig om in beeld te kunnen brengen of er verblijfplaatsen aanwezig zijn.

2.5 REPTIELEN EN AMFIBIEËN

Voorkomen

De sloot en vijver zijn hooguit geschikt voor enkele licht beschermde amfibieënsoorten. De aanwezigheid van zwaarder beschermde amfibieënsoorten of reptielen in het plangebied kunnen aan de hand van biotoopeigenschappen en verspreidingsgegevens worden uitgesloten.

Effecten en vervolg

Zwaarder beschermde soorten komen niet voor. Effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

2.6 VISSSEN

Voorkomen

De sloot is alleen geschikt voor algemene vissoorten. Zwaarder beschermde vissen werden niet aangetroffen en kunnen tevens aan de hand van verspreiding- en biotoopeigenschappen worden uitgesloten.

Effecten en vervolg

De sloten bevatten geen zwaarder beschermde vissen. Effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.7 ONGEWERVELDEN

Voorkomen

Het voorkomen van overige soorten met een juridisch zwaarder beschermingsregime (libellen, dagvlinders en andere ongewervelden) kan op voorhand worden uitgesloten. Voor deze soorten is geen geschikt leefgebied aanwezig.

Effecten en vervolg

² GAN, NGB en Zoogdierverseniging: Vleermuisprotocol, versie 27 maart 2013.

Matig of zwaar beschermde ongewervelden komen niet voor in het plangebied. Effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.8 LICHT BESCHERMDE SOORTEN

Voorkomen

Er komen enkele lichtbeschermden soorten in het plangebied voor en er worden tevens enkele lichtbeschermden soorten verwacht. In tabel 1 is hiervan een overzicht opgenomen.

Tabel 1: Waargenomen en mogelijk aanwezige lichtbeschermden plant- en diersoorten

Soortgroep	Soort	Aanwezigheid
Zoogdieren	Mol <i>Talpa europaea</i>	Aanwezig
	Egel <i>Erinaceus europaeus</i>	Mogelijk aanwezig
	Bosmuis <i>Apodemus sylvaticus</i>	Mogelijk aanwezig
	Huisspitsmuis <i>Crocidura russula</i>	Mogelijk aanwezig
Amfibieën	Bruine kikker <i>Rana temporaria</i>	Aanwezig
	Bastaardkikker <i>Rana klepton esculenta</i>	Mogelijk aanwezig
	Gewone pad <i>Bufo bufo</i>	Mogelijk aanwezig
	Kleine watersalamander <i>Triturus vulgaris</i>	Mogelijk aanwezig

Effecten en vervolg

De negatieve effecten op licht beschermden dieren zullen niet leiden tot het vernietigen van hele populaties. Het betreft allemaal algemene soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Schade aan soorten waarvoor een vrijstelling geldt voor de Flora- en faunawet hoeft niet te worden gecompenseerd. Op deze soorten is de zorgplicht wel van kracht (artikel 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht bepaalt dat men wilde planten en dieren zo min mogelijk schade dient te berokkenen.

3 CONCLUSIES

3.1 SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN

In tabel 2 is een overzicht opgenomen van de (mogelijk) aanwezige zwaarder en zwaar beschermde soorten.

Tabel 2: Overzicht van waargenomen of waarschijnlijk in het plangebied voorkomende zwaar of matig zwaar beschermde fauna.

Soortgroep	Soort	Functie	Beschermingsregime
Vogels	Gierzwaluw	Nestgelegenheid	Zwaar beschermd
	Huismus	Nestgelegenheid	Zwaar beschermd
	Overige broedvogels	Nestgelegenheid	Zwaar beschermd
Zoogdieren	Vleermuizen	Verblijfplaatsen & Essentieel foerageergebied	Zwaar beschermd
	Steenmarter	Verblijfplaatsen	Matig zwaar beschermd

De overige in het plangebied gevonden en te verwachten soorten zijn licht beschermd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet hoeft voor deze soorten niet te worden aangevraagd. De algemene zorgplicht (zie Bijlage I) is dan wel van kracht.

3.2 SAMENVATTING VERVOLG

- Zwaar beschermde nesten van de Huismus en Gierzwaluw zijn nagenoeg zeker aanwezig in het plangebied. Om alle nestlocaties in kaart te brengen dient een nader onderzoek uitgevoerd te worden. Hierbij worden in het broedseizoen meerdere bezoeken gebracht aan het plangebied waarbij gekeken wordt naar in- en uitvliegende vogels of territoriumhoudende vogels. Voor de dan aangetroffen nesten dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het Ministerie van Economische Zaken, met mitigerende maatregelen als onderdeel.
- Bijna alle gebouwen en huizen zijn geschikt voor verblijfplaatsen van zwaar beschermde vleermuizen. Tevens biedt één boom een geschikte opening voor een vleermuisverblijfplaats. Daarnaast kan een deel van het plangebied functioneren als zwaar beschermd essentieel foerageergebied. Om duidelijkheid te verkrijgen over de functie van het plangebied en de gebouwen voor vleermuizen is een nader onderzoek noodzakelijk. Verdeeld over het zomerhalfjaar (mei tot en met september) dienen een aantal bezoeken te worden gedaan in de avond en vroege ochtend. Met behulp van een Batdetector D240x zal gekeken worden naar in- of uitvliegende dieren en het gebruik van het plangebied. Dit onderzoek dient te worden uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol. Afhankelijk van de uitkomsten kan een ontheffingsaanvraag bij het Ministerie van Economische Zaken noodzakelijk zijn. Onderdeel van de ontheffingsaanvraag zijn mitigerende maatregelen.
- Verblijfplaatsen van de matig zwaar beschermde Steenmarter kunnen in enkele gebouwen niet geheel worden uitgesloten. Door een eenmalige inspectie uit te voeren waarbij de gebouwen van binnen bekeken worden op

sporen en verblijfplaatsen kan de aanwezigheid van deze soort worden bepaald. Dit kan het gehele jaar gedaan worden. Afhankelijk van de uitkomsten van deze inspectie kan het noodzakelijk zijn volgens een door het Ministerie van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode te werken. Mitigerende maatregelen maken hier onderdeel van uit.

- Bij het slopen van gebouwen, kappen van bomen en verwijderen van opgaande vegetatie kunnen nesten van algemene broedvogels verstoord of vernietigd worden. Alle broedvogels zijn zwaar beschermd en verstoring van broedende vogels is verboden. Het verkrijgen van een ontheffing is hiervoor ook niet mogelijk.
De start van het slopen van gebouwen, kappen van bomen en verwijderen van opgaande vegetatie dient daarom in eerste instantie buiten het broedseizoen plaats te vinden. Het broedseizoen loopt globaal van half maart tot half augustus. Wanneer dit niet mogelijk is, moet het plangebied voorafgaand aan de werkzaamheden gecontroleerd worden op de aanwezigheid van nesten. Deze controle moet worden uitgevoerd door een ter zake kundige. De kans bestaat dan dat het werk stilgelegd moet worden.
- De aanwezigheid van de licht beschermde diersoorten zal niet leiden tot het vernietigen van hele populaties. De gunstige staat van instandhouding van deze soorten is niet in het geding. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. De zorgplicht is voor deze soorten wel van kracht. Een veelgebruikte toepassing hiervan is door alle vegetatie op het perceel een week voor de werkzaamheden kort af te maaien. Zo worden de aanwezige amfibieën en kleine zoogdieren gestimuleerd om het plangebied te verlaten.

4 BRONNEN

Flora

Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra en T. Westra, 1985-1994. Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties deel 1 - 5. KNNV Uitgeverij / IVN.

Vissen

www.piscaria.nl

Amfibieën en reptielen

Creemers, R.C.M. en J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie), 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse fauna 9. Nationaal natuurhistorisch museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Zoogdieren

Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co Uitgevers, Haarlem.

Lange, R., P. Twisk, A. van Winden en A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. KNNV Uitgeverij.

Vogels

DR-loket, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.

Insecten

*Bos, E., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay en I. Wynhoff (De Vlinderstichting), 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (*Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea*). Nederlandse fauna 7.*

Overig

www.waarneming.nl

www.telmee.nl

www.openstreemap.org

Ministerie van EZ, 2014. Kaartenmachine beschermde natuurgebieden:

www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek.aspx

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

Wetsartikelen

Door de in april 2002 in werking getreden Flora- en faunawet is de verplichting ontstaan om ruimtelijke plannen aan deze wet te toetsen. Het doel van de wet is om in het wild levende planten en dieren te beschermen. Voor dit project zijn de volgende artikelen van de wet relevant:

- Artikel 2 legt een zorgplicht op. Dat houdt in dat ingrepen zodanig worden uitgevoerd dat de beïnvloeding van de in het wild levende soorten planten en dieren minimaal is.
- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
- Artikel 9 verbiedt het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 10 verbiedt het verontrusten van beschermde dieren.
- Artikel 11 verbiedt het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten of hollen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen.

Beschermingscategorieën

De Flora- en faunawet in samenhang met het Besluit en de Regeling beschermde dier- en plantensoorten biedt de mogelijkheid tot het verkrijgen van vrijstellingen en ontheffingen van die verboden, mits aan voorwaarden wordt voldaan. De volgende beschermingsregimes worden onderscheiden:

Licht beschermde soorten. Dit betreft een aantal beschermde, maar algemene soorten in Nederland, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt op voorhand een vrijstelling, mits bij ingrepen sprake is van de uitvoering van bepaalde werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Matig beschermde soorten. Dit betreft soorten waarvoor niet op voorhand vrijstelling of ontheffing wordt verleend. Voor deze soorten geldt een vrijstelling, als volgens een door de minister van LNV (thans EZ) goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Als niet volgens een gedragscode wordt gewerkt, zal voor deze soorten een ontheffing aangevraagd moeten worden. Deze ontheffing wordt verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten (de zogenaamde lichte toets).

Zwaar beschermde soorten. Dit zijn soorten die vermeld zijn in bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, alsmede soorten die voorkomen op Bijlage IV van de Habitatrictlijn, alsmede de van nature binnen de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Een ontheffing met betrekking tot deze soorten wordt verleend als wordt voldaan aan drie criteria: 1) er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soor-

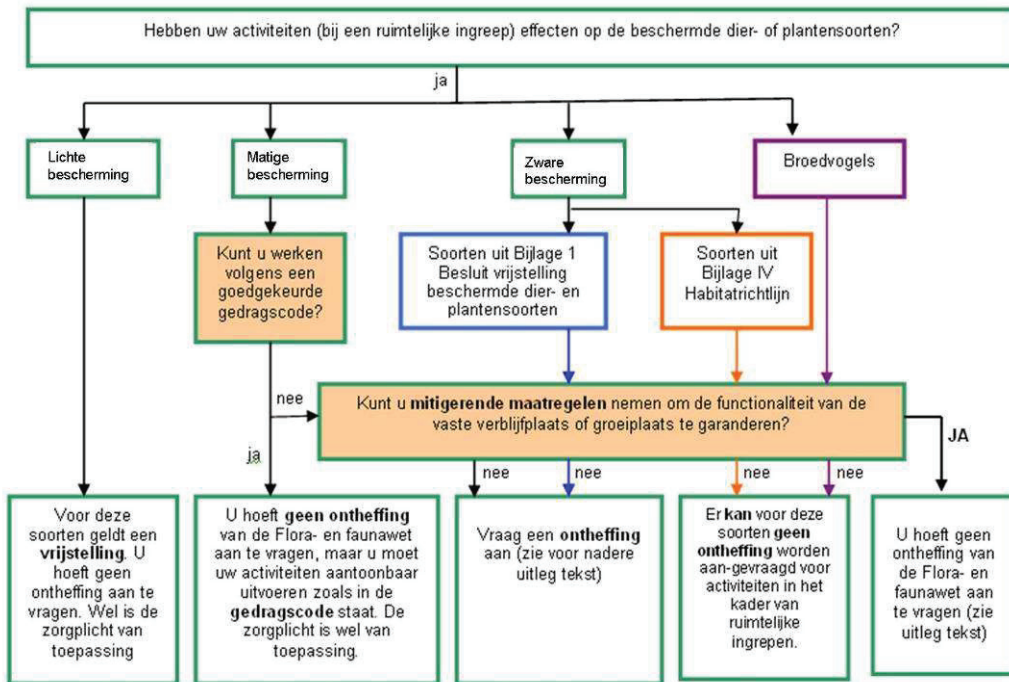
ten; 2) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang; 3) er is geen andere bevredigende oplossing. Aan de alle drie de criteria moet worden voldaan. Deze vormen gezamenlijk de zogenaamde uitgebreide toets.

Broedvogels Voor vogels, evenals voor diersoorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bepaalde soorten die bij AMvB zijn aangewezen, geldt ingevolge de Flora- en faunawet het zwaardere beschermingsregime. Dit beschermingsregime is aan de orde bij de ontheffingverlening. Werkzaamheden waarbij nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen worden beschadigd, vernield, uitgehaald, weggenomen of verstoord, zijn op grond van artikel 11 van de Flora- en faunawet verboden. Voor veel vogels wordt aangenomen dat zij alleen tijdens het broedseizoen een nestplaats en/of een vaste rust- en verblijfplaats hebben en buiten deze periode niet. Om te voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met het verbod van artikel 11 van de Flora- en faunawet, dient in dat geval het broedseizoen te worden ontzien. Voor een kleine groep vogels geldt dat zij hun nestplaatsen en/of hun vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond in gebruik (kunnen) hebben. Deze plaatsen vallen dan ook jaarrond onder het beschermingsregime van artikel 11. De vogelsoorten waarvoor dit geldt, zijn door de Dienst Regelingen van het toenmalige Ministerie van LNV vermeld op de "Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogel-nesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep" van augustus 2009. Door het treffen van mitigerende maatregelen kan worden voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met de verbodsbepaling van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Indien aantasting of verstooring van de nestplaats of de vaste rust- en verblijfplaats niet te voorkomen is, dient een ontheffingsaanvraag te worden ingediend.

TOETSINGSKADER FLORA- EN FAUNAWET

Stroomschema

Op 26 augustus 2009 is door het toenmalige ministerie van LNV een aangepast beoordelingsschema voor de ontheffingsplicht bij ruimtelijke ingrepen gepubliceerd (Ministerie van LNV, 2009). Centraal in deze beoordelingswijze staan de mitigerende maatregelen waarmee de functionele leefomgeving van beschermde planten en dieren behouden moet blijven. Pas als de effecten van de beoogde ruimtelijke ingrepen op beschermde soorten niet gemitigeerd kunnen worden, is er in het kader van de Flora- en faunawet sprake van een ontheffingsplicht. In het stroomschema in figuur A is de beoordelingswijze voor soorten met een verschillend beschermingsregime uitgewerkt.



Figuur A. Stroomschema van de werking van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen (op basis van: Ministerie van LNV, 2009).

Mitigatie als uitgangspunt

Als er bij de effectenbeoordeling van een activiteit is vastgesteld dat negatieve gevolgen op beschermde soorten kunnen optreden (dat wil zeggen: overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet), zijn vervolgstappen aan de orde. Met uitzondering van de licht beschermde soorten waarvoor een vrijstelling geldt, staat het treffen van mitigerende maatregelen hierbij steeds centraal. Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van negatieve gevolgen van een activiteit. Onder mitigatie valt bijvoorbeeld het aanpassen van de planning van de werkzaamheden op de aanwezigheid van beschermde soorten, het verplaatsen van dieren voorafgaand aan werkzaamheden of het aanbieden van alternatieve verblijf- en foerageerplekken.

De mitigerende maatregelen zijn voldoende als de functionaliteit van het leefgebied continu behouden blijft. Belangrijke aspecten hierbij zijn:

- Het leefgebied omvat naast een voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats ook de foerageergebieden en de migratieroutes die nodig zijn om de verblijfplaats te gebruiken.
- Ook een tijdelijke achteruitgang als gevolg van de activiteit is niet toegestaan. De mitigatie moet dus al werken op het moment dat het negatieve effect van de activiteit optreedt.
- Over het succes van de mitigerende maatregel dient een hoge mate van zekerheid te bestaan. Deze zekerheid kan bijvoorbeeld verkregen worden door wetenschappelijk onderzoek of aantoonbare praktijkervaringen.

Procedures per beschermingscategorie

Uit figuur A blijkt dat er bij elke beschermingscategorie op een andere manier invulling gegeven kan worden aan de mitigatie van effecten.

Licht beschermde soorten. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Er geldt geen mitigatieverplichting. Wel is de zorgplicht van toepassing. Deze plicht houdt in dat iedereen bij al zijn handelen nadelige gevolgen voor alle in het wild levende dieren en planten zoveel mogelijk moet voorkomen. Het onnodig toebrengen van schade is niet toegestaan.

Matig beschermde soorten. Voor het uitvoeren van mitigerende maatregelen kan bij matig beschermde soorten worden teruggegrepen op een goedgekeurde gedragscode (of eventueel zelf een gedragscode worden opgesteld). Gedragscodes worden opgesteld door sectoren (zoals waterschappen, gemeenten of de bouwsector) en ter goedkeuring voorgelegd aan Dienst Regelingen. Iedereen kan gebruik maken van deze gedragscodes voor zover de betreffende activiteit en het effect hiervan op beschermde soorten in de gedragscode zijn opgenomen. De situatie-specifieke uitwerking van de mitigatie moet dan worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Als er geen gedragscode beschikbaar is, geldt de werkwijze zoals bij zwaar beschermde soorten is beschreven.

Zwaar beschermde soorten. Het werken volgens een gedragscode is bij zwaar beschermde soorten niet toegestaan. De mitigerende maatregelen moeten in dit geval worden vastgelegd in een activiteitenplan. In de praktijk zullen de mitigerende maatregelen die in een activiteitenplan worden vastgelegd veel overeenkomst vertonen met een werkprotocol voor matig beschermde soorten. Een wezenlijk verschil is dat er geen goedkeuring van Dienst Regelingen aan een activi-

teitenplan ten grondslag ligt. Deze goedkeuring moet daarom nog worden aangevraagd in de vorm van een ontheffing.

Vogels. Voor broedvogels bestaat de mitigatie in de regel uit het ontzien van de broedtijd of het treffen van maatregelen om te voorkomen dat vogels in het projectgebied tot broeden komen. Voor soorten met een jaarrond beschermde nestplaats is daarnaast een omgevingscheck vereist. Hierbij moet worden vastgesteld of de soort zelfstandig in de omgeving een vervangend nest kan vinden. Is dat niet het geval dan moet een alternatief nest worden aangeboden. Als ook dat niet mogelijk is, geldt er een ontheffingsplicht.

Ontheffingsplicht

Op het moment dat de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten met het uitvoeren van mitigerende maatregelen niet gegarandeerd kan worden, is er sprake van een ontheffingsplicht. De aanvraag voor een ontheffing, of bij een WABO-procedure voor een zogenaamde verklaring van geen bedenkingen, wordt door Dienst Regelingen op de volgende criteria beoordeeld:

1. De gunstige staat van instandhouding van de soort
2. Is er sprake van een wettelijk belang (niet voor matig beschermde soorten)
3. Is er een alternatieve oplossing (niet voor matig beschermde soorten).

Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (dit betreft een aantal van de zwaar beschermde soorten, waaronder alle vleermuizen) alsmede voor broedvogels geldt dat ruimtelijke ingrepen geen wettelijk belang zijn voor een ontheffing. Er dient sprake te zijn van een zwaarder belang, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid of andere grote redenen van openbaar belang. Als dit zwaardere belang niet aanwezig is, is voor deze soorten het uitvoeren van voldoende mitigerende maatregelen de enige manier om doorgang aan het initiatief te kunnen geven.

Rode lijsten

Soorten zijn opgenomen in Rode lijsten als ze worden bedreigd in hun voortbestaan. Deze lijsten omvatten verdwenen, ernstig bedreigde, bedreigde, kwetsbare en gevoelige planten en dieren in Nederland, verdeeld over achttien soortgroepen. Maatgevend voor plaatsing op deze lijst is mede de mate van afname van een soort in de afgelopen jaren. De Rode lijst biedt echter geen bescherming zoals de Flora- en faunawet dat doet. Voor het Ministerie van LNV zijn de Rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie streeft ernaar dat een volgende Rode lijst, die per soortgroep elke tien jaar verschijnt, kleiner zal zijn dan de huidige lijst. Hiertoe stimuleert het Ministerie dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen. Van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties mag worden verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode lijsten (Ministerie van LNV, 2004). In de Rode lijst worden diverse categorieën onderscheiden:

- ernstig bedreigd: zeer sterk afgenomen en nu zeer zeldzaam;
- bedreigd: sterk afgenomen en nu zeldzaam tot zeer zeldzaam, of zeer sterk afgenomen en nu zeldzaam;
- kwetsbaar: matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam;
- gevoelig: stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen maar nog algemeen.

februari 2014

Fotografie:
Matthijs Bokje

Vormgeving:
Joop Striker, Assen